

Zpráva o kontrole digitalizovaných archiválií Archivu
bezpečnostních složek

1) Úvod

Ke kontrole digitálních reprodukcí archiválií z některých fondů Archivu bezpečnostních složek (dále "ABS") bylo přikročeno z důvodu nejasností, které vznikly při pokusu o restrukturuaci digitalizované verze fondu „I. správa SNB – operativní podsvazky“, který probíhal na počátku roku 2014. Při tomto pokusu bylo v úložišti zjištěno množství duplicit s rozdílnými daty provedení digitalizace, skeny se lišily kvalitou, a především počtem jednotlivých souborů v duplicitních adresářích. Při bližším průzkumu bylo zjištěno, že některé svazky fondu nebyly digitalizovány v úplnosti. Na žádost ředitelky ÚSTR byla prvotní zjištění prezentována na zasedání Rady ÚSTR dne 6. března 2014. Předsedkyně Rady ÚSTR na tomto zasedání požádala o předložení konečné zprávy po ukončení kontroly. Vzhledem k výsledkům byla kontrola rozhodnutím vedení ABS rozšířena a k prověření byly vybrány ještě dva další archivní fondy: jeden pro namátkovou kontrolu – porovnání digitální reprodukce s originální předlohou, jeden pro celkovou kontrolu kvality digitálních reprodukcí. Kontrolované fondy byly digitalizovány mezi lety 2008 a 2011. Digitální reprodukce z kontrolovaných fondů dnes ABS běžně poskytuje badatelům buď z Elektronického archivu, nebo z úložiště digitalizovaných reprodukcí (disk X, ArchivKomplet). Kontrola probíhala od cca druhé poloviny února do cca poloviny května 2014. Do počátku června pak probíhalo vyhodnocování a ověřování zjištěných nálezů. Cílem kontroly nebylo ani určení příčiny nedostatků, ani určení odpovědnosti za ně.

2) Kontrolované fondy

Kontrola byla prováděna u následujících fondů (celkově nebo namátkově):

a) Fond I. správa SNB – operativní podsvazky (dále jen "I. správa")

Kontrola fondu svazků I. správy se měla zaměřit na vyhledání duplicitně uložených digitalizovaných svazků (popř. podsvazků), protože v případě většího počtu existujících verzí téže archivní jednotky, z nichž jedna by byla neúplná či celkově v horší kvalitě, hrozí její předložení badateli, který by tak dostal méně kvalitní či neúplnou informaci oproti předložení originální (analogové) archiválie.

Fondy svazkové agendy I. správy byly navíc digitalizovány na základě výjimky z platných interních předpisů Archivu. Tuto výjimku schválilo bývalé vedení ABS: jednotlivé listy nebyly číslovány, nevyhotovovaly se protokoly o přípravě archiválií k digitalizaci, evidence archivních jednotek předaných k digitalizaci byla velmi povrchní. V důsledku toho nebylo možné bez srovnání s originálem zjistit případné chybějící strany, které nebyly při digitalizaci naskenovány.

b) Fond Vyšetřovacích spisů

Tento fond byl vybrán pro svou značnou důležitost nejen v ohledu badatelského využití, ale rovněž pro zpracovávání agendy zákona č. 262/2011 Sb. o

účastnících odboje a odporu proti komunismu. Digitalizace fondu probíhala obdobně jako u svazků I. správy na základě výjimek – tedy spisy nebyly paginovány, často nebyly vyhotoveny příslušné digitalizační protokoly. Jediný možný postup při kontrole tak spočívá v kontrole digitalizované archiválie za využití původní paginace, a následném porovnání problematických částí s originální archiválií.

Fond vyšetřovacích spisů není digitalizován v úplnosti. Bylo však digitalizováno množství často zapůjčovaných spisů vztahujících se k obětem komunistického režimu a na základě dohody s MO ČR jsou digitalizovány veškeré spisy vztahující se k vyřizování agendy dle zákona č. 262/2011 Sb.

c) Fond X. správy SNB (A 36)

Digitalizace naprosté většiny inventárních jednotek fondu již byla počátkem roku 2013 ukončena a předkládání archiválií probíhá pouze v elektronické podobě. Tento archivní fond byl většinou připravován k digitalizaci dle interních norem Archivu – protokoly byly vyhotoveny, stránky pročíslvány.

d) Uložení archiválií fondů Veřejné bezpečnosti (dále “VB“) v úložišti

Na základě opakovaných potíží při vyhledávání prokazatelně digitalizovaných archiválií VB byla koncem dubna 2014 nezávisle na již probíhajících kontrolách iniciována také kontrola uložení těchto archiválií.

3) Způsob a cíle kontroly

a) Fond svazků I. správy

V první fázi byl vyhotoven seznam zjištěných duplicitně pojmenovaných svazků v úložišti. Poté byly namátkou vybrané duplicitní svazky tzv. 1. řádu (objektové svazky) kontrolovány srovnáním digitální reprodukce s originální archiválií. Jednalo se především o „papírové“ předlohy, u nichž byla pravděpodobnost chyby při digitalizaci vyšší než u mikrofiší, které byly digitalizovány strojově. Při porovnání oproti originálu se sledovala především kompletnost svazku a zachování věrnosti digitální reprodukce, tedy zda tato obsahuje stejné údaje jako originální archiválie/předloha. Kontrola probíhala od cca poloviny února do konce dubna 2014. Během května pak docházelo k vyhodnocení a ověřování zjištěných skutečností. Na kontrole se podíleli především zaměstnanci ABS Bc. Martin Pražák a Mgr. Hubert Ondra.

b) Fond Vyšetřovacích spisů

Kontrola byla velmi obtížná z důvodu výše naznačené neúplné digitalizace. Ta znemožňovala kontrolu spisu pouze v elektronické verzi, protože zde např. chybějí digitalizační protokoly, spisové obaly s údaji o počtu svazků, zadní strany desek s poznámkami o počtu stránek. Z tohoto důvodu bylo třeba v případě podezření z nesrovnalostí pravidelně provádět porovnání digitální reprodukce s originální archiválií, což je nesmírně náročné. Z časových důvodů tedy nemohlo být provedeno kompletní porovnávání celých spisů s originálem (1:1), takže počet zjištěných chyb

nemusi být konečný. Sledovala se především kompletnost spisu a zachování věrnosti digitální kopie v porovnání s originálem. Vzhledem k předcházejícím zkušenostem s kontrolou svazků I. správy byl dán důraz především na prověřování úplnosti doprovodných materiálů (přílohy, fotodokumentace).

Kontrola proběhla v náhodně vybraných spisech. Byly zkontrolovány namátkově vybrané vyšetřovací spisy z adresáře X:\KR\svazky\svazky_V\MV\001-006, dále dva vyšetřovací spisy z adresářů x:\KR\svazky\svazky_V\BR a V\HK, které se v době kontroly nacházely u kontrolujících zaměstnanců. Celkem bylo zkontrolováno 23 archivních čísel vyšetřovacích spisů (52.895 skenů ve 280 adresářích). Kontrola probíhala od 10. dubna do poloviny května 2014. Následovalo vyhodnocení zjištěných skutečností a kontrola digitalizovaných spisů nahraných do Elektronického archivu, které trvalo do počátku června 2014. Na kontrole se podíleli především zaměstnanci ABS Mgr. Xenie Penížková, ThDr. Petra Gabrielová ThD., Mgr. Hubert Ondra a Dagmar Ryšková.

c) Fond X. správy SNB (A 36)

Vzhledem k paginaci jednotlivých stran mohlo být přikročeno ke kontrole veškerých digitalizovaných inventárních jednotek. Důraz byl kladen na kontrolu úplnosti a čitelnosti digitální reprodukce. V případě nedostatků byla digitální reprodukce kontrolována srovnáním s originální archiválií. Při kontrole byla věnována pozornost především spisům. U digitalizovaných jednacích protokolů je pravděpodobnost výskytu chyby oproti předloze mizivá, z časových důvodů byla proto provedena pouze zběžně. Kontrola byla provedena v průběhu dubna pracovníkem ABS Mgr. Michalem Cicvářkem. V průběhu května a června pak byly výsledky ve spolupráci s Mgr. Petrem Zemanem vyhodnocovány a ověřovány.

d) Uložení fondů VB

Byl kontrolován způsob uložení a dodržení označení archiválií VB v úložišti. Kontrolu provedla na přelomu dubna a května 2014 PhDr. Iva Kvapilová.

4) Výsledky kontroly

Při vyhodnocení chyb zjištěných při kontrole metodou srovnání digitální reprodukce s originální archiválií se přihlíželo ke známým okolnostem, za nichž digitalizace probíhala. Hodnotící kritéria byla tudíž nastavena velmi nízko. Jako chyby **vůbec nebyly hodnoceny následující případy:**

- digitalizace na průtahovém skeneru, a tedy i digitalizace prázdných stran
- neprovedená digitalizace negativů
- vícenásobná digitalizace jedné (totožné) strany, pokud se vyskytuje pouze v menším množství (přestože to může způsobit chybnou interpretaci archiválie)
- drobné zpřeházení stran oproti originálu (přestože to může způsobit chybnou interpretaci archiválie)
- nenaskenování posledních stran archiválií (přestože to může vyvolat u badatelů pochybnosti o kompletnosti digitalizace dané archiválie)

- zhoršená čitelnost archiválie oproti originálu

Jako menší chyby byly vyhodnoceny následující případy:

- nebyl naskenován nebo částečně nebyl naskenován malý počet stran (do cca 5), s výjimkou X. správy, kde vzhledem k paginaci nebyla očekávána žádná pochybení tohoto typu
- nečitelné strany oproti originálu (do cca 5)
- nenaskenování některých méně významných tiskopisů, pokud tyto tiskopisy neobsahují poznámky
- zjevná poškození archiválií při digitalizaci
- v případě X. správy zjištěné duplicity

Jako závažné chyby byly vyhodnoceny následující případy:

- nenaskenování nebo jen částečné naskenování většího množství stran, fotografií, popř. vložených mikrofiší
- větší množství nečitelných stran (více než 5)
- rozsáhlé chybné řazení stran oproti originálu
- rozsáhlejší matoucí vícenásobná digitalizace stran
- matoucí zařazení výsledku digitalizace, které oproti originálu znesnadňuje nebo znemožňuje orientaci v archiválii

a) Fondy svazků I. správy – 1. fáze kontroly

Během první fáze kontroly bylo zkontrolováno celkem 7188 zjištěných duplicitně pojmenovaných podadresářů (odpovídá počtu podsvazků). Z tohoto počtu byly problémy zaznamenány v celkem 857 případech – tedy téměř 12%.

Za málo závažné chyby lze označit:

aa) 295 pravděpodobně zcela totožných duplicit – jsou problematické z hlediska orientace v úložišti. Z badatelského hlediska může dojít k předložení dvojnásobného množství téže archivní jednotky. V extrémním případě vypalování velkého množství digitálních reprodukcí archiválií na DVD může badatel zbytečně zaplatit za DVD, která budou obsahovat stejné reprodukce týchž archiválií;

ab) 191 duplicit v pojmenování jiné předlohy – stejným pojmenováním (pojmenování je zcela shodné) je označen digitalizát z předlohy „papírové“ i z mikrofiše. Tento typ chyby může výjimečně vést k chybnému předložení pouze části archiválie, takže badateli se předloží neúplná informace;

ac) některé další duplicity, jejichž vznik není doposud objasněn. Nejčastější je digitalizace dvou drobně odlišných předloh mikrofiší a jiné případy troj- a vícenásobné duplicity stejných archiválií – problém je pak obdobný jako u varianty aa).

Při kontrole však byly zjištěny chyby závažnějšího charakteru, mezi něž patří zejména odlišná podoba názvů a řazení adresářů duplicit (v některých případech se nepodařilo z porovnání duplicitních digitalizátů vůbec zjistit, jakým způsobem je originální svazek reálně řazen), chybné pojmenování digitalizátu (špatné reg. číslo –

svazek nelze dohledat), velmi výrazně odlišný počet stran v jednotlivých duplicitách (zvláště u „papírových“ předloh) apod. Zjištěné skutečnosti byly předány Ústavu pro studium totalitních režimů k ověření a vysvětlení příčin vzniku duplicit.

b) Fondy svazků I. správy – 2. fáze kontroly

Ze zjištěných duplicitních podsvazků bylo vybráno celkem 20 ke kontrole, tj. k porovnání digitální reprodukce s originální archiválií, a na základě souvislosti s prověřovanými duplicitními svazky byly kontrolovány další 3 neduplicitní podsvazky. Celkem tedy bylo kontrolováno 23 digitálních reprodukcí podsvazků. Téměř u všech se vyskytla drobná pochybení, která dle nastavených kritérií nebyla označena jako chyby. Jedná se především o chybějící zadní strany desek (badatel si při prohlížení nemůže být jist, zda je svazek digitalizován celý) a horší čitelnost některých stran ve srovnání s originální předlohou (v některých případech je dříve provedená digitalizace kvalitnější nežli pozdější).

Častý je také výskyt černobílého skenu na místě desek originálu. Je to způsobeno použitím průtahového skeneru pro digitalizaci těchto svazků. Desky byly nejdříve okopírovány na černobílé kopírce a tato kopie byla vložena ke zbytku svazku do podavače. Tento postup byl motivován zřejmě úsporou času při digitalizaci a zapříčinil výrazně horší kvalitu výsledného digitalizátu i přesto, že použitím správně zvolené technologie skenování se tomu dalo snadno předejít. U fondu I. správy je takový postup nanejvýš problematický také z toho důvodu, že barva desek byla dle směrnic I. správy pro každý druh spisu odlišná. Badatel je v tomto případě ochuzen o informace.

Mnohem závažnější jsou však další zjištěné chyby, především nenaskenované strany. Toto bylo zjištěno u 11 kontrolovaných vzorků. V jednom případě se jednalo o cca 270 stran, v dalším případě nebyly naskenovány vložené mikrofiše, aniž by na tuto skutečnost bylo upozorněno (a to i přesto, že ÚSTR má k dispozici technologii na pořizování skenů z mikrofiší). Často se také vyskytly případy, kdy nebyly naskenovány fotografie, popř. byla naskenována jen jejich část.

Dalším negativním zjištěním bylo chaotické řazení digitalizátů do jednotlivých adresářů, kdy se mnohdy ztrácí kontext, který je v originálním řazení jasně patrný. V jednom případě došlo dokonce při digitalizaci k pomíchání dvou po sobě následujících podsvazků, takže badatel by dostal jejich zcela zavádějící podobu. V jiných dvou případech je řazení skenů příloh ke svazku natolik matoucí (zpřeházení fotografií, neskenování jejich kopií, neskenování obálek, v nichž byly dokumenty a fotografie uloženy), že zaměstnanec pověřené kontrolou stálo značné úsilí ztotožnit digitalizáty s jejich předlohou. Celkově byly menší chyby nalezeny u 5 kontrolovaných digitálních reprodukcí svazků, vážné chyby (více chybějících stran, zmatečné řazení) u 8.

Závažná je také skutečnost, že v několika případech byla novější kopie méně kvalitní než starší. V jenom případě došlo k tomu, že v novější kopii, která je sice úplnější, nejsou čitelné tužkou psané poznámky, které však jsou ve starší verzi čitelné bez problémů. Na některých skenech bylo také patrné poškození, k němuž došlo mezi první a druhou digitalizací.

Všech 13 kontrolovaných částí svazků se zároveň nachází v Elektronickém archivu, kam byly nahrány prostřednictvím odboru informatiky a digitalizace (OID) Ústavu převážně v dubnu až květnu 2013. Ve dvou případech byla nahrána lepší z více verzí existujících v úložišti, v jednom případě výrazně horší (chybějí stovky stran). Ve čtyřech případech došlo k částečnému nebo úplnému nahrání obou verzí (i s chybami). Verze v Elektronickém archivu tak neodpovídá reálné podobě archiválie. Z celkového počtu tak byly u 5 archiválií zjištěny chyby vážné a u 2 menší.

c) Fond Vyšetřovacích spisů

I u vyšetřovacích spisů byly kromě menších chyb (prohození obsahu obálek, zpřeházené strany, chybějící digitalizace velkoformátových předloh bez vyznačení této skutečnosti v protokolu) zjištěny závažné nedostatky spočívající v nenaskenování někdy rozsáhlých částí, popř. v chybném zařazení do složek.

Z 23 kontrolovaných spisů chyběly některé strany (někdy ve velkém množství) oproti originálu v 17 případech. U některých spisů nebyly naskenovány celé brožury. Často také nebyly naskenovány reversy obálek, v nichž byly uloženy dokumenty. Badatel tak ztrácí souvislosti, protože nemůže zjistit, kde obsah obálky (tj. příloha) končí a kde pokračuje text spisu. V jednom případě byly při digitalizaci kombinovány dva stejnopisy – bez ohledu na to, že se obě verze liší a vypadly tak některé odlišné strany. Při digitalizaci tak byla vytvořena v podstatě nová archiválie, která se ovšem vydává za původní, přičemž značná část původní digitalizována nebyla. U jednoho spisu nebyly dokonce naskenovány 4 celé podsvazky. Naprostá většina kontrolovaných spisů byla v letech 2012 - 2013 prostřednictvím OID nahrána do Elektronického archivu, přičemž tato verze pochopitelně odpovídá verzi v úložišti (i s chybami). V 15 případech spisy byly nebo mají být použity jako podklad při zpracování stanovisek dle zákona č. 262/2011 Sb., přičemž u 10 z těchto spisů byly při kontrole odhaleny závažné chyby.

d) Fond X. správy SNB (A 36)

Na rozdíl od výše uvedených fondů nebyly u fondu X. správy očekávány zásadní nedostatky, neboť byl digitalizován převážně podle vnitřních norem Archivu, a díky specifitě archiválií v tomto fondu (málo malých formátů, fotografií, vlepených obálek apod.) se předpokládalo minimum problémů. Chybovost byla očekávána v řádu promile. Veškeré digitalizované archiválie fondu by se měly nacházet v Elektronickém archivu.

Hlavní obtíž zde představovalo masové používání průtahového skeneru. Díky jeho nevhodnému nastavení se část digitalizátů stala velmi obtížně čitelnou. Markantním příkladem jsou desky archiválií, které byly obdobně jako u svazků I. správy nejdříve kopírovány a jejich kopie pak přidávána ke zbytku archiválie do podavače. Protože desky byly často popisovány tužkou, nejsou tyto popisy po naskenování vůbec čitelné (zjištěno v celkem 143 případech).

Závažnější je ovšem nečitelnost samotné archiválie, která byla zjištěna u několika desítek inv. jednotek. Upozorňuji, že kritéria čitelnosti byla nastavena velmi nízko a případy, kdy byla archiválie obtížně, avšak přece čitelná, nebyly

považovány za chybu. „Papírová“, tj. originální předloha přitom byla velmi často výrazně čitelnější. V řádově desítkách případů neumožnilo chybné nastavení skeneru digitalizaci formátů delších než formát A4 do jednoho obrazu (přitom v jiných obdobných případech byly takové skeny bez problémů pořízeny). Předloha pak byla digitalizována za pomoci ohýbání, otáčení, či kopírování. Výsledné digitalizáty je pak obtížné spojit do původního celku, navíc vytvářejí zdání, že obdobně je členěna i předloha. U digitalizace listů formou přeložení papíru navíc často dochází k nečitelnosti řádku, který se nachází na ohybu. U jiných inv. jednotek byl otočením a deformacemi listů při digitalizaci zakryt text.

Zcela nepochopitelně se i u tohoto fondu vyskytly duplicity, i když v míře daleko menší než u fondů I. správy (26 případů převážně totožných duplicit). Na druhou stranu i zde došlo k neúplné digitalizaci některých inv. jednotek, přestože odhalení této skutečnosti ještě na pracovišti digitalizace mělo být díky paginování velmi usnadněno. Celkem bylo odhaleno 83 chyb, z nichž bylo 50 závažnějšího charakteru.

e) Uložení fondů VB

Výsledkem kontroly bylo zjištění, že ukládání digitálních reprodukcí těchto archiválií je zcela nesystematické, reprodukce ze stejného fondu jsou ukládány do stejně pojmenovaných podadresářů v různých místech uložení (například digitální reprodukce archiválií z fondu L jsou uloženy na třech různých místech, přičemž ve dvou případech je nadřazený adresář nesmyslně pojmenovaný). Rovněž není dodržováno pojmenování reprodukcí archiválií, přestože je mnohdy jednoznačně uvedeno v digitalizačních protokolech (jeden z vyšetřovacích spisů je nazván A_90 – zřejmě se jedná o špatně pochopený skartační znak). U vyšetřovacích spisů VB jsou zcela nelogicky řazeny také digitalizované spisy ÚDV apod. Mezi uspořádané archiválie jsou někdy přimíchány také digitalizované přírůstky.

5) Vyhodnocení kontroly

Chyby v digitalizaci znamenají problém o to vážnější, že jakmile je originální archiválie naskenována, už se nikomu nepředkládá a badatel se setká jen s její digitalizovanou podobou. Na rozdíl od práce s původními archiváliemi, kdy lze na chybu (např. chybné nepředložení části archiválie) přijít díky kontrole v badatelském listu a reversech a je možné dohledat i konkrétního chybujícího zaměstnance, jsou chyby při digitalizaci konzervovány a bez hloubkové kontroly, tj. bez velmi pracného srovnání digitální reprodukce s originální archiválií, jsou neodhalitelné. Je velmi nepravděpodobné, že by při předložení v originále byly z archivní jednotky omylem vyjmuty strany, zatímco u digitalizovaných byla chyba spočívající v nenaskenování jednotlivých stran zjištěna v mnoha případech.

Nejzávažnější chybou jsou bezesporu digitalizáty výrazně pozměněné oproti originálu. Patří sem především soubory digitálních reprodukcí, v nichž chybí (oproti originálu) větší počet stran, a reprodukce se zmatečným řazením oproti originálu, způsobeným v průběhu digitalizace a ukládání. To může v případě předložení badateli způsobit dezinterpretaci archiválie. Podstatným problémem jsou tyto chyby u

vyšetřovacích spisů, které jsou významným pramenem pro vyřizování agendy dle zákona č. 262/2011 Sb. Z kontroly vyplynulo, že minimálně 9 spisů, u nichž nebylo naskenováno větší množství stran, sloužilo nebo má sloužit jako podklad k vypracování stanovisek. Rovněž svazky I. správy jsou předkládány jako podklad pro bezpečnostní a další řízení jiných institucí (NBÚ, NKÚ, ÚZSI). Současný stav znamená, že **Archiv ručí za úplnost předkládaných informací, ale nemůže ji žádným způsobem ovlivnit**. Srovnávací metodu lze efektivně aplikovat v průběhu procesu digitalizace, ale provádět takovou kontrolu zpětně u více než 30 mil. skenů je nemožné. Špatně čitelné až nečitelné listy jsou chybou, která degraduje výsledek digitalizace, a bude je nutno naskenovat znovu. Nadto při předložení takovýchto digitálních reprodukcí badateli hrozí dezinterpretace pramene: připomeňme, že badatel nemá možnost ověřit si kvalitu originálů, a proto mu nezbývá než předložený výsledek pokládat za jediný možný. Mnoho z kontrolovaných archiválií již také bylo v elektronické podobě badatelům předloženo.

Ostatní zjištěné chyby jsou sice menší závažnosti (zpřeházené listy, skenování černobílé nekvalitní kopie desek spisů, chybějící digitalizace velkých formátů a příloh), ale to neznamená, že by digitalizáty měly být takto zachovány jednou provždy. Zde je namístě znovu zdůraznit, že zejména kritéria, podle nichž byla posuzována čitelnost, byla nastavena velmi benevolentně. Z kontroly uložení digitálních reprodukcí archiválií VB v úložišti jasně vyplývá elementární neznalost struktury jednotlivých archivních fondů a neschopnost rozlišení mezi přírůstky a zpracovanými archiváliemi, přičemž některé reprodukce je kvůli tomu mimořádně obtížné dohledat. Největším problémem je výše zmíněná nahodilost, kdy různé části fondu jsou uloženy na různých místech úložiště a naopak – např. v adresáři jednoho vyšetřovacího spisu VB se nacházejí nejen svazky tohoto spisu, ale rovněž další spisy s jinými sign. nebo přírůstkovými čísly.

6) Náročnost kontroly

Přestože kontrole byla věnována značná péče, ukázalo se jako nemožné kontrolovat veškeré digitální reprodukce oproti originálu (1:1). Tento postup byl zvolen pouze v případě I. správy – kontrolováno bylo celkem cca 15 800 skenů a tato činnost vyřadila dva zaměstnance na více než měsíc z veškeré další činnosti. Zjištěné chyby tedy tvoří pouze nejmenší zjištěnou množinu – nelze vyloučit, že jich ve skutečnosti je mnohem více. Kontrola téměř 53 000 skenů vyšetřovacích spisů vážala nemalou část pracovní doby čtyř zaměstnanců příslušného oddělení po dobu téměř dvou měsíců, kontrola 128 000 skenů fondu X. správy značnou část pracovní doby jednoho pracovníka po dobu více než měsíce.

V případě X. správy byla kontrola výrazně ulehčena dostatečnou přípravou archiválií k digitalizaci – především novou paginací jednotlivých spisů. Komplexní kontrola výsledků digitalizace je nejen extrémně náročná na čas, ale rovněž na dostatečnou znalost specifik archiválií z jednotlivých fondů. Je zjevné, že rozsáhlejší kontrola by byla mimořádně obtížná a pokud by měla být ukončena v reálném čase, pravděpodobně by ochromila veškeré další činnosti ABS.

7) Závěr

Při kontrole digitalizace byly zjištěny závažné nedostatky u všech kontrolovaných archivních fondů. Z namátkově kontrolovaných 23 digitálních reprodukcí svazků I. správy byly nalezeny chyby ve 13 případech, z toho u 8 závažné (větší množství nenaskenovaných stran, zmatečné řazení znemožňující interpretaci svazku) – tj. ve třetině. U fondu vyšetřovacích spisů bylo kontrolováno celkem 23 souborů digitálních reprodukcí, z toho v 18 případech byly nalezeny chyby, ve 12 (!) případech závažné – tedy ve více než polovině. Takové množství chyb je, i pokud vezmeme v potaz množství kontrolovaných archiválií, extrémně vysoké.

V případě X. správy byl kontrolován celý fond s výjimkou jednacích protokolů – cca 1190 inv. jednotek. Bylo zde zjištěno celkem 83 chyb – tedy téměř 7%, z toho 50 závažných – tedy přes 4%. S ohledem na nízko nastavená kritéria je to v případě připraveného fondu, který svou povahou umožňuje snadnou digitalizaci, velmi vysoké číslo.

Případ archiválií VB ukazuje na problematické ukládání složitějších archivních celků, které zvyšuje zmatek v úložišti. Tato situace je navíc podtržena častým ignorováním řádně vyplněných digitalizačních protokolů, kde je označení příslušné archiválie jasně uvedeno.

Na závěr je dobré znovu odkázat na poměrně velkou shovívavost při posuzování kvality digitalizace, kdy při kontrole nebyly brány v potaz případy (viz výše), které by při vyšších nárocích **v každém běžném archivu** znamenaly chybu.

Výše uvedené chyby jsou pravděpodobně důsledkem špatně nastaveného systému pravidel a kontroly, nízké participace Archivu na tvorbě celého procesu digitalizace. Pokud by byla hned na počátku nastavena jasná pravidla, zvoleny správné technologie a pracovní postupy, včetně výstupní kontroly a případné postprodukce, bylo by možné řadu zjištěných chyb eliminovat a ostatní zřejmě snížit na únosnou míru.

Celková kontrola digitálních reprodukcí archiválií by byla natolik časově, personálně a finančně náročná, že ji nelze dodatečně v úplnosti provést. Jediným možným řešením bude u minimálně části digitalizovaných archiválií nová digitalizace s jasně danými pravidly.

Mgr. Petr Zeman
1. zástupce ředitele
Archivu bezpečnostních složek